

TER HERINNERING AAN HENDRIK SPIEKMAN DOOR MR. S. J. L. VAN AALTEN JR.

Rotterdam zag 21 November 1917 een begrafenisstoet door zijn straten naar Crooswijk trekken, als nog nooit tevoren. Een man uit het volk werd naar zijn laatste rustplaats gebracht, gevolgd door een onafzienbare reeks van vertegenwoordigers van vereenigingen en bonden en door vele anderen die hem op politiek of economisch gebied nastonden, te midden van duizenden van Rotterdam's bevolking; Hendrik Spiekman, die een viertal dagen tevoren op 43 jarigen leeftijd na een ziekte van een jaar aan Rotterdam en de zijnen was ontvallen.

Waaraan had deze man, niet in Rotterdam geboren en eerst op volwassen leeftijd daarheen gekomen, zijn groote populariteit in onze stad, die zich dikwijls van uit den vreemde gekomenen afzijdig houdt, te danken? Sommigen zullen de oorzaak daarvan misschien willen zoeken in de beginselen, die hij met overtuiging beleet en waarvoor hij steeds op de bres stond; doch dan blijft onverklaard dat hij niet minder populair dan bij zijn partijgenooten was bij velen, die op politiek en economisch gebied anders dachten dan hij, en dat andere zijner partijgenooten in zijn populariteit niet deelden. Anderen zullen geneigd zijn in zijn bekwaamheid, in zijn redenaarsgaven de verklaring te zoeken waarom Spiekman in Rotterdam een zoo bevoorrechte positie innam; doch zien dan over het hoofd dat niet allen, die over dezelfde eigenschappen beschikken, in staat zijn bij de menigte dezelfde gevoelens te wekken. Naar mijn meening is de oorzaak der algemeene bewondering voor Spiekman het best aan zijn graf geschetst door Rotterdam's Burgemeester, toen hij er op wees dat met Spiekman was heengegaan „een zeldzaam begaafd man, die den korten tijd van zijn leven geheel aan zijn overtuiging heeft toegewijd; een man, die bij allen bewondering wekte voor de wilskracht, waarmee hij zich de kennis verwierf, die hem voor zijn taak bekwaam maakte, voor zijn buitengewone werkkraft, voor de ruimte en de frischheid van zijn blik en voor den warmen gloed van zijn woord.”

Een twaalfstal jaren achtereen, van 1905 tot zijn overlijden, is Spiekman in Rotterdam's Gemeenteraad werkzaam geweest, nadat hij reeds tevoren een tweetal jaren, van Augustus 1901 tot September 1903, lid van dit college was geweest. Over de meest

verschillende onderwerpen van gemeentelijke politiek heeft hij gedurende dien tijd zijn meening kenbaar gemaakt en met kracht verdedigd en op vele belangrijke punten heeft hij zijn denkbeelden ingang weten te doen vinden. Zijn opvattingen waren dikwijls zeer afwijkende van de door de meerderheid gehuldigde, doch aan pogingen om zijn meening bij haar — en over den Raad heen — bij de kiezers ingang te doen vinden heeft hij het niet laten ontbreken. Dat dit door hem menigmaal met succes geschiedde, is niet het minst te danken aan zijn practischen zin. Als eenig aanhanger tot 1907 in den Raad van de sociaal-democratische beginselen — in dat jaar werd een tweede sociaal-democraat als Raadslid gekozen — en beschikkende over redenaarsgaven als de zijne, was de verleiding groot om steeds — te pas en te onpas — voor zijn beginselen te getuigen; doch hij wist zich in dezen meestal te beperken en de invloed van zijn woord was daardoor te grooter. Reeds in de eerste Raadsvergadering, waarin hij het woord voerde, gaf Spiekman van zijn practischen zin blijk; een voorstel tot grondverkoop was aan de orde; krachtens zijn beginsel verklaarde Spiekman zich tegen elken grondverkoop en hij deelde mede niet voornemens te zijn bij iederen grondverkoop stemming te vragen of zijn bezwaren te uiten, doch wilde eens voor al geacht worden tegen iederen grondverkoop te stemmen. In de jaren van zijn Raadslidmaatschap nam dit besef toe van de eischen der practijk, zijn overtuiging dat boven getuigen het bereiken van een practisch resultaat — al werd dan niet alles bereikt wat hij wenschte — de voorkeur verdiende.

Als Voorzitter der Commissie in zake het Werkliedenreglement heb ik dit persoonlijk kunnen ervaren; ook bij zijn werkzaamheid in deze Commissie heeft Spiekman vruchtdragenden arbeid verricht; hij toonde te beseffen dat om het bereikbare te verkrijgen dikwijls iets moet worden opgeofferd; daaraan mede is te danken, wat ten slotte bereikt werd. De gedachte is mij ook niet vreemd dat nog meer bereikt zou zijn, indien Spiekman bij de behandeling van het Werkliedenreglement in den Raad, waaraan hij tengevolge der ziekte, die hem ten grave deed dalen, niet kon deelnemen, aanwezig ware geweest.

Spiekman bewoog zich in den Raad op veelzijdig gebied; vooral bij de algemeene beschouwingen over de gemeentebegroting, die hij in de latere jaren dikwijls opende, kwam dit tot uiting. Zijn

redevoeringen — al zou bekorting niet steeds geschaad hebben — waren het aanhooren waard; zij openden perspectief, zij getuigden van een breedden blik en gaven steeds getuigenis van zijn liefde voor — en van zijn onbeperkt vertrouwen in de toekomst — van Rotterdam.

Onder de vraagstukken, die hem meer in het bizonder aantrokken, was dat der volkshuisvesting. De bestaande treurige toestanden op dit gebied kende hij ook door persoonlijk onderzoek; van hetgeen in binnen- en buitenland tot verbetering geschiedde was door hem een grondige studie gemaakt; voor zijn denkbeelden om tot betere toestanden te geraken pleitte hij onophoudelijk en met ongeëvenaarde kracht; zijn laatste redevoering vóór zijn ziekte — in de zitting van 24 November 1916 —, toen hij kon constateeren dat Wethouder De Jong, die vroeger herhaaldelijk Spiekman's denkbeelden omtrent gemeentelijken woningbouw had bestreden, tot gemeentelijken woningbouw was bekeerd, was nog aan dit onderwerp gewijd. En dat thans een afzonderlijke gemeentelijke Woningdienst in Rotterdam bestaat, welks directeur twee dagen vóór Spiekman's dood in functie trad, is het gevolg van de aanneming in 's Raads zitting van 20 April 1916 van een voorstel — Van Aalten c.s., dat mede Spiekman's handteekening droeg.

Ware Spiekman niet op zoo jeugdigen leeftijd overleden, dan zou waarschijnlijk het tijdstip niet ver zijn geweest dat hij in het Dagelijksch Bestuur der gemeente zou zijn geroepen en aldus meer dan in de oppositie de belangen der stad, die hem lief was, zou hebben kunnen bevorderen. Al heeft dit niet zoo mogen zijn, zoo zal toch wat Spiekman heeft gedaan om het conservatisme, dat, zooals hij het bij zijn laatste begrootingsrede in 1916 uitdrukte, in het Stadhuis schijnt vastgeroest te zijn, voor meer vooruitstrevende denkbeelden plaats te doen maken, in Rotterdam's annalen blijven voortleven.

Rotterdam, 26 November 1917.